

Neuropsychopharmacologia Hungarica

a Magyar Pszichofarmakológusok
Társasága tudományos folyóirata
Official Journal of the Hungarian
Association of Psychopharmacology
V. évf. 2. szám, 2003. június
Vol. V. No. 2. June 2003

Alapító főszerkesztő:

Gaszner Péter

Felelős szerkesztő:

Faludi Gábor

Rovatvezetők:

Bánki M. Csaba (esettanulmányok) Béres
Zsuzsa (folyóirat referátum) Degrell István
(eredeti közlemények) Kovács Gábor (rövid
közlemények és szerkesztőségi levelek)
Molnár Gyula (könyvreferátum)

Szerkesztőbizottság:

Thomas A. Ban, Borvendég János, Fürst
Zsuzsanna, Pavel D. Hrdina, Janka Zoltán,
Lipcsey Attila, Magyar Kálmán, Palkovits
Miklós, Perényi András, Szabadi Elemér,
Szirmai Imre, Szűcs Attila, Tringer László,
Trixler Máttyás

Felelős kiadó:

Magyar Pszichofarmakológusok Társasága

Levelezési cím (és hirdetésfelvétel):

Neuroline, 1286 Budapest, Pf. 12

Megjelenik negyedévente

A kéziratokat – három példányban – kérjük a
következő címre küldeni:

Dr. Faludi Gábor

1125 Budapest, Kútvolgyi út 4.

Tel/fax: (36-1) 355-84-98

E-mail: faludi@kut.sote.hu

Kiadja a Neuroline

Tel: 06 30 999-32-08

A kiadásért felel a Magyar

Pszichofarmakológusok Társasága elnöke

Szerkesztőség:

1021 Budapest, Hűvösvölgyi út 116.

Nyomdai előkészítés:

Animula, 1281 Budapest Pf. 12

Készült: Váci Nyomda Kft.

Felelős vezető: Nagy Sándor

Előfizethető a szerkesztőségben

(1021 Budapest, Hűvösvölgyi út 116.)

Számlaszám: 10400212-02104090

Előfizetési díj egy évre: 2600.- Ft

Egyes szám ára: 480.- Ft

INDEX HU | ISSN:1419-8711

A borítón Miró: Nők, madarak holdfényben

Founding chief editor:

Peter Gaszner (Budapest)

Editor in chief:

Gábor Faludi (Budapest)

Editors:

Original articles: István Degrell (Debrecen)

Case reports: Csaba M. Bánki (Nagykálló)

Short communications and letters: Gábor

Kovács (Budapest)

Books: Gyula Molnár (Budapest)

Articles-referats: Zsuzsanna Béres (Budapest)

Editorial Board:

Thomas A Ban (Toronto), János Borvendég

(Budapest), Zsuzsanna Fürst (Budapest),

Pavel D. Hrdina (Ottawa), Zoltán Janka

(Szeged), Attila Lipcsey (Budapest), Kálmán

Magyar (Budapest), Miklós Palkovits (Buda-

pest), András Perényi (Melbourne), Elemér

Szabadi (Nottingham), Imre Szirmai (Buda-

pest), Attila Szűcs (Kecskemét), László

Tringer (Budapest), Máttyás Trixler (Pécs)

Editorial address:

1021 Budapest, Hűvösvölgyi út 116.

Phone: (36-1) 391-5337; Fax: (36-1) 391-5336

Manuscripts: Gábor Faludi, 1125 Budapest,

Kútvolgyi út 4. Phone/Fax: (36-1) 355-8498

Subscription: annual (5 issues) 2600 HUF

one issue 480 HUF

PSZICHOFARMAKONOK ÉS AZ ELHÍZÁS

Az utóbbi években a pszichiátriai betegek morbiditási és mortalitási adatai felé különös figyelem irányult a klinikusok részéről. A lehetséges okok közül az egyik legfontosabb, a kóros mértékű elhízás ezek között is megkülönböztetett súlyú, melyet a témában megjelenő egyre nagyobb közleményszám jelez. 2001-ben például a MEDLINE-ban 3 199 tanulmányban szerepelt a szkizofrénia vagy az antipszichotikum szó, és közülük 118-ban (3,69%) volt az elhízás megtalálható, 1991-ben ez az arány csupán 0,33% volt. A betegség kimenetelét az életminőség és a pszichopatológiai kép együttese határozza meg, pl. a szkizofrén betegek nagy része különböző, ún. komorbid állapotú, melynek kialakulása életvitelükkel (pl. dohányzás, nem megfelelő étkezés) és gyógyszeres kezelésük melléhatásaival (obezitás, diabetes mellitus) magyarázható.

A kóros elhízás és vele összefüggésbe hozható kórállapotok egyre nagyobb arányban fordulnak elő szerte a világban. Irodalmi adatok szerint az USA lakosságának 50%-a túlsúlyos és arányuk egyre nő. Az utóbbi évtizedben az obezitással kapcsolatos egészségügyi kiadások drámaian emelkedtek. 1997-ben a kövérséggel kapcsolatos direkt és indirekt egészségügyi kiadások összege 98 milliárd dollár volt az USA-ban, mely szám 2001-re 241 milliárdra nőtt. A költségek nagy részét az obezitással összefüggésben jelentkező komorbid állapotok kezelésére költötték el (pl. diabetes mellitus, hipertónia, szív-érrendszeri betegségek, arthrosis, epekövesség). Az elhízásról beszélve, szólnunk kell az állapot következtében kialakuló stigmatizációról, szociális diszkriminációról és önértékelési zavarról is.

A múlt század ötvenes éveitől a pszichiátriai betegségekben a pszichofarmakonokkal történő kezelés az elsőként választandó gyógymód. Bizonyíthatóan szoros kapcsolat mutatható ki pl. a "kis potenciálú" konvencionális antipszichotikumok és a súlygyarapodás között. Az antipszichotikummal kezelt nőkben a súlygyarapodás még jelentősebb, mint a férfiakban. Az elhízás egyik fő farmakológiai oka a hisztamin H1 antagonizmus, mely magyarázza, hogy a "kis potenciálú" konvencionális szerek jelentősebb súlygyarapodást okoznak, mint a "nagy potenciálúak". Az 1980-as évek végétől a piacra kerülő atípusos antipszichotikumok gyengébb D2 antagonizmusuk miatt kevésbé okoznak extrapiramidális tüneteket, de sajnos néhányuk jelentős súlygyarapodást okozhat. Az atípusos anti-

Advisory Board /Tanácsadó bizottság

Helmut Beckmann (Würzburg)

Jacques Bradwejn (Ottawa)

Angelos Halaris (Chicago)

Brian E. Leonard (Galway)

Juan J. Lopez-Ibor (Madrid)

Herbert Y. Meltzer (Nashville)

Stuart A. Montgomery (London)

Hans-Jürgen Möller (München)

Ahmed Okasha (Kairó)

Eugene S. Paykel (London)

Oakley Ray (Nashville)

Norman Sartorius (Genf)

pszichotikummal kezelték súlygyarapodását a páciens tulajdonságai is befolyásolják (pl. a clozapinnal kezelt felnőttek 64%-a, más atípusos antipszichotikummal kezelt felnőttek 56%-a, a típusos antipszichotikummal kezelt felnőttek 30%-a és a kezeletlen felnőttek 28%-a túlsúlyos, Theisen, 2001). Egyes vizsgálatok szerint az olanzapinnal kezelték közül leginkább a sovány betegek híznak. Nincs összefüggés ugyanakkor az olanzapine és quetiapine dózisa és a súlygyarapodás között. Az atípusos és típusos antipszichotikumok számos neurotranszmitter rendszeren keresztül hatva fejtik ki antipszichotikus hatásukat. A receptorok egy része, ahová az antipszichotikumok kötődnek, a testsúly szabályozásában is szerepet játszik. -gy pl. az antipszichotikumok a D2 és NAA1 receptorokat gátolják, az amfetamin és szimpatomimetikus szerek viszont stimulálják ezeket a receptorokat, az előbbiek növelve, utóbbiak csökkentve a testsúlyt. Az említetteket kiegészíti még a szertoneg- és a hisztamin H1 neurotranszmisszióra gyakorolt hatás, ezek az étkezést és a testsúlyt szabályozzák. A hisztamin H1 receptor antagonizmus szedációhoz és hízáshoz vezet. Testsúlygyarapodást okoz a D2, az 5-HT-2C és az 5-HT-2A antagonizmus is.

Az atípusos antipszichotikumok hízást okozhatnak a peptid hormonok útján is. A leptin pl. egy zsírszövetben termelődő hormon - mennyiségét a zsírszövet vastagsága befolyásolja -, mely a táplálékfelvételt szabályozza.

Az antipszichotikum indukálta hízás gyógyszeres és pszichiátriai okai részben ismertek. Irodalmi adatok szerint a hízás és a compliance között szoros kapcsolat van. Az elhízott betegek pl. 13-szor gyakrabban kérik a terápia megváltoztatását súlyuk miatt és háromszor gyakrabban hagyják el a gyógyszereiket, mint a soványak.

A probléma jelentősége miatt minden klinikusnak monitoroznia kell a betegek testsúlyát. A viziteken kérdezzük meg a betegeket, észleltek-e testsúly- vagy étvágyváltozást, mérjük meg súlyukat, a csípő kerületét, a vérnyomás, a vércukor- és vérzsír-értékeket. A leghatékonyabb kezelés az obezitás kialakulásának megelőzése. A kezelt betegeket lássuk el étkezési és életviteli tanácsokkal és világosítsuk fel a kezeléssel együtt járó súlygyarapodás rizikóiról, mint pl. a cukorbetegség és a szív-érrendszeri betegségek.

Faludi Gábor